

Notat

Baggrund og rammer for udviklingsgrupper under fødevarsatsningen

- 2. del af forprojektet

Dato 07-02-2008

Lars Haahr Jensen

Tel. +45 8728 5127

Lars.Jensen@ru.rm.dk

1-33-76-10-07

Dette notat beskriver baggrund og rammer for de fire udviklingsgrupper, der i foråret 2008 skal arbejde med indsatsområderne i fødevarsatsningen. Desuden indeholder notatet ekspertarbejdsgruppens idékatalog til de forskellige indsatsområder.

Indhold

1. Baggrund
2. Proces
3. Vision og indsatsområder
4. Forståelse af "en megasatsning"
5. Udviklingsgruppernes opgaver
6. Metode
7. Tidsplan
8. Organisation
9. Ressourcer
10. Baggrundsmateriale
11. Idékatalog

Side 1

1. Baggrund

I Vækstforum Region Midtjyllands erhvervsudviklingsstrategi for 2007-2009 og den dertil knyttede handlingsplan for perioden 2007-2008 igangsættes tre megasatsninger. Den ene retter sig mod fødevarsatsningsområdet - 'Megasatsning Fødevarer' – og er motiveret ud fra regionens styrker inden for fødevarsatsningsområdet. Det er målet at fastholde og udvikle denne position ved at styrke samarbejde og innovation, øge kendskabet til nye markedsmuligheder og generelt styrke nyskabende initiativer inden for fødevarsatsningsområdet.

I sensommeren/efteråret 2007 blev 1. del af forprojektet for megasatsningen på fødevarsatsningsområdet gennemført som en strategi- og analyseproces drevet frem af en bredt sammensat ekspertarbejdsgruppe og et sekretariat under ledelse af Region Midtjylland. Resultatet blev, at en række potentielle indsatsområder for fødevarsatsningsudviklingen i Region Midtjylland blev identificeret, analyseret, prioriteret og

efterfølgende præsenteret for Vækstforum.

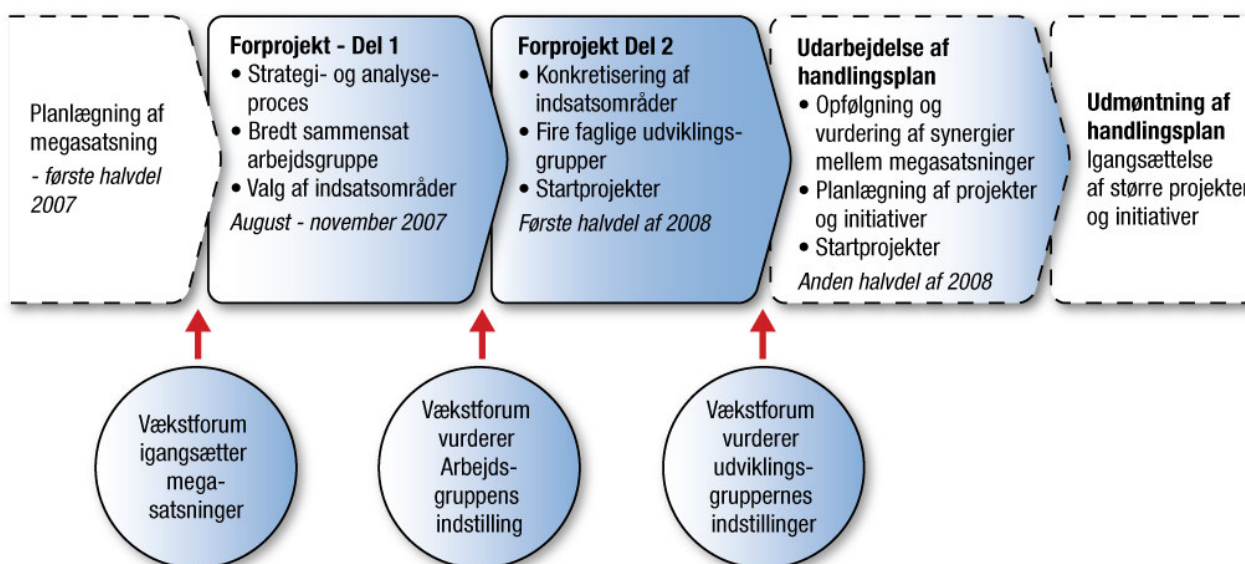
I forlængelse heraf gav Vækstforum grønt lys for, at der i foråret 2008 nedsættes 4 faglige udviklingsgrupper, der skal udfolde de valgte indsatsområder og fremkomme med forslag til konkrete indsatser og projekter som input til en samlet handlingsplan for megasatsningen på fødevarerområdet.

Den endelige handlingsplan forventes præsenteret for Vækstforum i sensommeren 2008.

2. Proces

Megasatsningen har et langsigtet perspektiv og vil bevæge sig i trin fra strategi og ideer til konkrete projekter og realisering. I forprojektets første del var der fokus på analyse af styrker og potentialer for fødevarerhvervet i Region Midtjylland.

Udviklingsgruppernes arbejde indgår i 'Del 2' af forprojektet, jf. figuren nedenfor.

- I rapporten '*Megasatsning Fødevarer - Ekspertarbejdsgruppens afrapportering fra første del af forprojektet*' (November 2007) beskrives overvejelserne bag ovenstående vision og de fire indsatsområder.
- Vækstforum har på sit møde den 10. december 2007 vurderet megasatsningens hidtidige forløb og besluttet, at der for hvert indsatsområde nedsættes en udviklingsgruppe, der skal konkretisere og videreudvikle indsatsområdet. Endvidere er det besluttet, at arbejdsgruppen som bidrag til megasatsningens første del omdannes til en samlet *styrgruppe* for megasatsningens anden del.

3. Vision og indsatsområder

I rapporten *'Megasatsning Fødevarer - Ekspertarbejdsgruppens afrapportering fra første del af forprojektet'* (November 2007) foreslår arbejdsgruppen, at megasatsningen tager udgangspunkt i en vision og fire indsatsområder:

Visionen bag "megasatsning fødevarer" er: *Klog hverdagsmad som sund forretning*. Til visionen er der knyttet 3 gennemgående kendetegn: kvalitet, eksperimenter og design. Visionen om klog hverdagsmad tager afsæt i, at en stor del af regionens fødevarereproduktion er kendetegnet ved ensartet kvalitet i store mængder til hverdagsbrug.

Visionens fokus på *klog hverdagsmad* signalerer dels fødevarer, der er produceret og forarbejdet med omtanke, dels i forhold til den viden der indgår i produktion, forarbejdning og afsætning og dels i forhold til f.eks. miljø-, energi- og sundhedsmæssige aspekter.

Visionens fokus på den kloge hverdagsmad som *sund forretning* signalerer, at sigtet er forretning og erhvervsudvikling. Men mindst lige så vigtigt er, at det sker på en "sund" måde både i ernæringsmæssig og forretningsmæssig forstand.

De tre kendetegn *kvalitet, eksperimenter og design* skal sikre, at visionen udfoldes og udføres i forhold til disse værdier i de forskellige initiativer, som affødes af megasatsningen.

Visionen skal desuden ses i sammenhæng med fødevarsatsningens naturlige grænseflader og overlap med Vækstforums to øvrige megasatsninger på områderne energi/miljø og sundhed/erhverv. Samtidig skal megasatsningen knyttes til visionen for Den regionale udviklingsplan om, at "i 2030 er Region Midtjylland en international vækstregion i et sammenhængende Danmark". Visionen skal således bæres igennem af udsyn og samarbejde på tværs af grænser, der kan give inspiration til den fortsatte udvikling af regionens fødevarerhverv.

Endelig er visionen den overordnede paraply for de **4 indsatsområder**:

1. Åben innovation og vidensamarbejde:

Formålet er at skabe en tradition og en ny 'infrastruktur' for en vidensbaseret fødevarerudvikling i Region Midtjylland - karakteriseret af et højt indhold af kvalitet, design og eksperimenter og dermed virkeliggøre visionen om 'klog hverdagsmad'.

2. Fremtidens økologiske fødevarer:

Formålet er at udnytte og styrke Region Midtjyllands førerposition inden for viden om og produktion af økologiske fødevarer. Dette inkluderer et øget fokus på smag, forarbejdning, design og andre kvalitetsparametre inden for økologisk produktion. Indsatsområdet indeholder derudover også et langsigtet perspektiv omkring 'bæredygtighed' i bredere forstand omhandlende eksempelvis dyrevelfærd, etik og sociale forhold.

3. Teknologiuudvikling i produktionssystemer, produkter og forsyning:

Formålet med indsatsområdet er at udnytte de store muligheder, der ligger i at inddrage nye teknologier i fødevarer, i fødevarereproduktioner, i emballager samt i logistik- og afsætningsledet.

4. Ny fødevareridentitet i Region Midtjylland:

Et bredt kendskab til megasatsningens vision er vigtigt for at skabe engagement bredt i fødevarerhvervet. Formålet med dette indsatsområde er bl.a. at vise og fremelske samt kommercielt udnytte en klarere midtjysk fødevareridentitet.

Indsatsområderne skal ikke ses som 4 enkeltstående temaer, men nærmere som 4 forskellige indgangsvinkler til udmøntningen af visionen. De enkelte initiativer, som vil blive iværksat, kan og skal omfatte flere indsatsområder, hvilket betyder, at en koordination på tværs af udviklingsgrupperne er en vigtig præmis. Det skal således sikres, at megasatsningens aktiviteter kan præsenteres i én samlet og sammenhængende handlingsplan.

Formål og opgaver for indsatsområderne er beskrevet i kommissorier for hvert af de fire indsatsområder.

4. Forståelse af 'en megasatsning'

Udviklingsgruppernes arbejde skal ske i den ånd, som "megasatsning fødevarer" er blevet udviklet i af arbejdsgruppen. Vigtige kendetegn står i tekstboksen nedenfor.

Stikord, der karakteriserer en mega-satsning på fødevarerområdet

- *Dristighed* - ambitionsniveauet skal være højt.
- *Risikovillighed* - accept af, at ikke alle indsatser nødvendigvis bliver erhvervmæssige succeser.
- *Til- og fravalg* - noget skal vælges fra, for at kunne satse på det, der vælges til
- *Dynamik* - indsatsområdernes endelige indhold kendes ikke; indholdet udvikler sig løbende.
- *Langsigtet* - en langsigtet indsats for at sikre og bevæge regionen som en international fødevarerregion
- *Samarbejde* - megasatsningen skal udfoldes i samarbejde med regioner - nationalt og internationalt.

5. Udviklingsgruppernes opgaver

Udviklingsgrupperne nedsættes med henblik på at udfolde og konkretisere de fire indsatsområder. Gruppernes vil blive sammensat af faglige eksperter, der sikrer en bred repræsentation af aktører og videnressourcer inden for de respektive temaer.

Udviklingsgruppernes opgave bliver:

- **At vurdere** - dvs. at undersøge, og i givet fald præcisere de forslag og ideer som allerede er identificeret indenfor indsatsområdet og som gives videre til udviklingsgruppen (se idékatalog). I denne vurdering bedes gruppen også være bevidst om hvordan og hvor intensivt man læner sig op af og understøtter forskellige strategier om f.eks. sundhed, livsstil, energi, miljø m.m.

- **At udvikle** - dvs. at udvikle nye, supplerende tiltag og forslag som udviklingsgruppen vurderer nødvendige for at opnå formålet med indsatsområdet. Udviklingsgruppen skal foreslå en dækkende og fængende titel på indsatsområdet, der er i stand til at skabe en positiv interesse omkring indsatsområdet, herunder vurdere om den nuværende titel er optimal.
- **At strukturere** - dvs. at komme med forslag til, hvordan indsatsområdet skal præsenteres som en samlet og innovativ 'pakke' af tiltag, der er i stand til at skabe en væsentlig og positiv opmærksomhed. Udviklingsgruppen skal sikre - og kort redegøre for - hvordan dens anbefalinger dels understøtter megasatsningens vision om 'Klog hverdagsmad som sund forretning', og dels udnytter synergimuligheder i forhold til de andre indsatsområder inden for megasatsningen samt regionens øvrige tiltag inden for erhvervsudviklingsstrategien.
- **At målrette** - dvs. at gøre det tydeligt hvem, der skal inddrages i at realisere de enkelte dele i indsatsområdet. Finansieringsbehov og -muligheder for foreslåede tiltag beskrives, herunder medfinansieringsmuligheder fra den private sektor. Dette sker i tæt dialog med Sekretariatet som tilvejebringer struktur og systematik for, hvordan finansieringsbehov og -muligheder skal beskrives.

Opgaven består desuden i at prioritere og have blik for, hvordan initiativet hos de aktuelle målgrupper muligvis ligger i konkurrence med andre initiativer skabt af andre aktører, og om og hvordan man kan indgå i relevante nationale og internationale samarbejder og partnerskaber, eksempelvis med andre regioner.

Udviklingsgrupperne skal dokumentere deres overvejelser, undersøgelser og konklusioner i en veldokumenteret beskrivelse af forslag til initiativer, der kan indarbejdes direkte i en samlet handlingsplan for megasatsningen. Sekretariatet udarbejder en skabelon og kriterier for udviklingsgruppernes afrapportering.

6. Metode

Udviklingsgruppernes primære arbejdsform består af en række arbejds møder, der sikrer en hurtig progression i løsning af de specifikke opgaver. Arbejdsbyrden ligger først og fremmest i forbindelse med selve møderne. Det forventes desuden, at udviklingsgruppernes deltagere og så mellem møderne deltager i en aktiv dialog og sparring med sekretariatet og udviklingsgruppens øvrige deltagere samt bidrager med mindre mundtlige og evt. skriftlige oplæg.

Hver arbejdsgruppe får tilknyttet en tovholder fra sekretariatet, hvis primære opgave bliver at fungere som processtyrer. Samtidig sørger tovholderen for de praktiske rammer omkring udviklingsgruppernes møder. Tovholderen skal desuden sikre en løbende dialog og koordinering med de øvrige udviklingsgrupper.

Form på og indhold af udviklingsgruppens møder aftales mellem deltagere og tovholderen, under hensyntagen til de opstillede opgaver, det forventede produkt og den opstillede tidsplan.

Der forventes afholdt 3-4 møder, hvoraf mindst et bliver et fællesmøde for alle udviklingsgrupper.

7. Tidsplan

Udviklingsgrupperne igangsættes primo marts 2008 med et fællesmøde for alle 4 grupper. Grupperne aftaler hver især tidspunkter og sted for møderne i foråret frem til 1. juni 2008, hvor den endelige afrapportering til sekretariatet og styregruppen finder sted.

Sekretariatet udarbejder henover sommeren 2008 den samlede handlingsplan for megasatsningen, som efterfølgende forventes præsenteret for Vækstforum i sensommeren.

8. Organisation

Den samlede organisation for megasatsningens anden del består af styregruppen, udviklingsgrupperne og sekretariatet med følgende rollefordeling:

- *Styregruppen* (identisk med 'Arbejdsgruppen' i megasatsningens første del) overvåger megasatsningens samlede fremdrift.
- *Udviklingsgrupperne* konkretiserer, udvikler m.v. på valgte og nyvalgte indsatsområder.
- *Sekretariatet* (Region Midtjylland) deltager i og forbereder samtlige møder, udstikker rammerne omkring udviklingsgruppernes møder og fremdrift, redigerer udviklingsgruppernes afrapportering og sikrer koordination og synergi mellem udviklingsgrupperne. Sekretariatet består af følgende medarbejdere i Regional Udvikling under Region Midtjylland:
  - Anja Rasmussen, tovholder for indsatsområdet *Teknologiudvikling i produktionsystemer, produkter og forsyning*.
  - Jens Peter Jensen, tovholder for indsatsområdet *Åben innovation og vidensarbejde*.
  - Christian Selmer Fredsø Jensen, tovholder for indsatsområdet *Ny fødevareridentitet i Region Midtjylland*
  - Tenna Korsbek Andreasen, tovholder for indsatsområdet *Fremtidens økologiske fødevarer*
  - Lars Haahr Jensen, projektleder for megasatsningen på fødevarerområdet
  - Elinor Bæk Thomsen, ledelsesmæssig ansvarlig for megasatsningen på fødevarerområdet

Udviklingsgruppens møder foregår enten hos Region Midtjylland, eller med en af de deltagende organisationer som vært.

9. Ressourcer

Der rådes over ressourcer til i et vist omfang at iværksætte analyser og undersøgelser, tilkøbe konsulentbistand eller foretage mindre ekskursioner til understøttelse af udviklingsgruppernes arbejde.

10. Baggrundsmateriale

Arbejdsgruppens analyser og rapporter kan findes på hjemmesiden for megasatsning fødevarer på <http://www.rm.dk/regional+udvikling/vækstforum/projekter/fødevarer>, herunder:

- Kommissorium for forprojektet for megasatsning fødevarer.
- Styrker og tendenser inden for fødevareerhvervet.
- Ekspertarbejdsgruppens afrapportering fra første del af forprojektet.
- Kommissorier for udviklingsgrupper.

11. Arbejdsgruppens idékatalog til de fire udviklingsgrupper:

A. Åben innovation og vidensamarbejde

Arbejdsgruppen har givet denne udviklingsgruppe en mere bunden opgave, som fremgår af kommissoriet for denne gruppe. Til inspiration i forhold til opgaven med at foreslå en fængende titel på indsatsområdet er der nævnt følgende alternative navne: Vidensforum for fødevarer, Midtjysk Fødevare Innovation (MFI), Ny infrastruktur i fødevareindustrier, Madværdikæder.

B. Fremtidens økologiske fødevarer

- *Foreslå og undersøge relevante tiltag:* I dialog med aktørerne indenfor erhvervet kan udviklingsgruppen foreslå og vurdere tiltag, der er relevante i forhold til formålet med indsatsområdet. Der kan eksempelvis være tale om initiativer omkring målrettet *rådgivning* til mindre producenter omkring markedsføring og produktudvikling; vurderinger af muligheder for yderligere *eksport*, og potentialet for en *strategisk omlægning* fra konventionelt til økologisk jordbrug i et afgrænset geografisk område.

- *Mere kvalitet og bedre design:* Udviklingsgruppen kan foreslå tiltag og samarbejder, der bidrager til at fremtidssikre den økologiske fødevareproduktion ved at øge erhvervets fokus på kvalitet, smag og design i forhold til økologiske varer, inklusiv en vurdering af potentialet for en satsning på økologisk convenience fødevarer. Den kritiske vurdering af kvalitet skal også indeholde opmærksomhed omkring de mulige dyrevelfærds-, etiske og miljømæssige problemstillinger, der er knyttet til visse former for økologisk produktion.

- *Organic Academy:* Afdække interesse og muligheder for etablering af et internationalt økologisk uddannelses- og videnscenter med fokus på hele jord-til-bord kæden med inddragelse af alle relevante aktører indenfor uddannelse, forskning, erhverv og jordbrug. Det vil være naturligt med fokus på "det gode håndværk", gastronomi og udvikling af økologiske kvalitetsprodukter. Udviklingsgruppen skal, så vidt centeridéen vurderes bæredygtig, skitsere hovedlinier i centerets profil og vurdere hvordan eksisterende institutioner kan inddrages i et samarbejde f.eks. Den Økologiske Landbrugsskole på Kalø, Aarhus Universitet (Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, MAPP) m.fl.

- *Dannelse af en økologisk erhvervs-klynge:* Økologiens aktører i Region Midtjylland samarbejder i dag i et løst koblet netværk. Det kan vurderes, om samarbejdet kan udnyttes bedre i et klynge-samarbejde - eksempelvis som et egentligt middel i forhold til samlede strategiske

fremstød overfor eksportmarkedet, udvikling af særlige produkttyper (eksempelvis økologisk convenience) samt i forhold til fremstød overfor detailkæder og øvrige fødevarerindkøbere. Dvs. at det skal vurderes, om videns- og udviklingsmæssige synergier udnyttes godt nok samt hvilke konkrete mekanismer, der i modsat fald kan understøtte dannelsen af en økologisk erhvervsklynge.

C. Teknologiuudvikling i produktionssystemer, produkter og forsyning

Arbejdsgruppen har identificeret en række konkrete emner, der kan være til inspiration for arbejdet med indsatsområdet:

- *High-tech materialer og industrielt design*: I Region Midtjylland findes der mange stærke videns- og forskningsinstitutioner med relation til fødevarerhvervet, herunder inden for materiale- og styringsteknologi. Der er brug for at udvikle metoder, der på afgørende vis bringer disse forskningsmiljøer og -kompetencer i samarbejde med større fødevarer virksomheder. Det kunne eksempelvis være inden for nye former for intelligent emballage, nanostrukturerede overflader, biosensorer og øget sporbarhed.

- *Bioteknologi*: Mange sætter lighedstegn mellem GMO og bioteknologi. I virkeligheden dækker bioteknologi over et utal af processer, som mennesker i tusindvis af år har benyttet sig af i forbindelse med fødevarerproduktion (eks. gæringsprocesser). Specielt indenfor produktion af enzymer, startkulturer og multifunktionelle ingredienser er der et stort udviklingspotentiale.

- *Højteknologiske produktionssystemer*: Eksempelvis fleksible modulopbyggede produktionslinier, som både store og små producenter har behov for eller alternativt kontinuerlige produktionssystemer, med samme stærkt kvalitetsstyrende produktion i én kontinuerlig proces.

- *Grøn akvakultur*: Akvakulturerhvervet er i gang med en omfattende omstilling til en bæredygtig produktionsform (recirkulering, foderudvikling, forarbejdning, omplacering af produktionen til eksempelvis havnelokaliteter m.v.). Indsatsen kan kombineres med udvikling af nye forretningsområder såsom dørsalg og oplevelser (Besøg, P&T fiskeri). Akvakultur er et nationalt satsningsområde, og der er i Region Midtjylland stor tradition, produktionserfaring og videnressourcer (især spidskompetence inden for opdrættsteknologi) inden for erhvervet. Et andet element kan være skaldyrproduktion, som i disse år vinder frem bl.a. i Limfjorden.

- *Præcisionsteknologi*: Eksempelvis anvendes der inden for landbruget i præcisionsjordbruget en kombination af IT-, sensor- og robotteknologi og videreudvikling af traditionelle landbrugsredskaber. Det gør det muligt at anvende gødning, kalk og pesticider i varierende mængde på marken alt efter den konkrete afgrødes specifikke behov og sygdoms- og jordbundsforhold. På den måde minimerer man mængden af tilførte stoffer og dermed omfanget af miljøproblemer.

D. Fødevareridentitet

Perspektiverne i blandt andet følgende initiativer kan undersøges:

- *Midtjyllands Årstider*: En fødevarerfestival: 4 (8) gange om året (forår, sommer, høst, jul) kunne der i Region Midtjylland afholdes en årstidsbestemt fødevarerfestival. Festivalen kunne være centreret omkring et kæmpe udendørs fødevarermarked hvor ca. 500-1000 studepladser sælger deres produkter. Der opstilles en række simple regler for studepladsholderne, der sikrer at det alt overvejende er årstidsbestemte produkter der sælges til festivalen. Forskellige tema-

er kan være samlet eks. v." Grønt fra Djursland", "Skaldyr fra Limfjorden" eller blot "Æbler fra alle hjørner af regionen" etc. Festivalen kan evt. flytte rundt eller blive på ét særligt egnet sted. Der ville sammen med festivalen kunne afholdes foredrag, madlavningsevents, Kokke Masterclass osv.

- *Food Univers*: Byggende på de idéer, der ligger bag Danfoss Univers om infotainment omkring naturvidenskab, kombineret med de oplevelseselementer der ligger i fødevarertilvirkning, som Tivoli kaster sig over med opstarten af et inhouse mejeri ved årsskiftet, kan Region Midtjylland etablere en oplevelses- og forlystelsespark ud fra bestemte fødevareremaer. Tanken er, at man i parken vil kunne lære af/lege med de kemiske processer, der ligger i fødevarertilvirkning. Man vil kunne se, føle, lugte, smage hele processen fra "jord til bord", klappe en ko, være pøsemager, lave sin egen is etc. Parken kan åbne vinduet til hele den traditionelle fødevarereproduktion og tilvirkning, men også nye spændende udviklinger såsom molekylær gastronomi, økologiske produktionsformer og emballageteknologi. Food Univers er ikke tænkt med et særlig midtjysk indhold, men som at være hele landets Food Univers - placeret i Region Midtjylland.

- *Midtjyllands Madportal*: For at skabe et samlande hele for initiativer i forbindelse med indsatsen, kan der etableres en portal, der samler fødevarerinitiativer i regionen, som alle har et oplevelsesmæssigt aspekt. Eksempelvis en kalender, der beskriver alle fødevarermarkeder i regionen, forslag til gastronomiruter rundt i regionen (gode slagtere, gode spisesteder, steder at besøge, rundvisninger hos interessante producenter, "5 microbryggerier på en weekend" etc.) samt årstidsaktuelle opskrifter fra kendte kokke i regionen etc.